

El retorn de Malaparte: la *Tècnica del cop d'Estat* (1931)

CONRAD VILANOU (*Universitat de Barcelona*)

Ara no descobrirem la personalitat de Curzio Malaparte (1898-1957), fill d'una família d'ascendència germànica que va transformar el seu nom de Kurt Suckert pel de Curzio Malaparte. Pel seu biògraf, Maurizio Serra, Malaparte fou un dels darrers intel·lectuals d'aquella avantguarda decadent, que combinava elements futuristes i conviccions polítiques totalitàries¹. Tot plegat apuntava a «La Conquesta de l'Estat», títol de la revista que va dirigir entre 1924 i 1928, en una línia d'actuació que recorda ideològicament l'Action Française.

Després d'ajudar Mussolini a sortir de l'atzucac del cas Matteoti (1924-1926), es va convertir en una mena de dandi que va mantenir lligams amb gent com Galeazzo Ciano, que va ser el seu protector o Giorgio Napolitano, quan aquest començava la seva carrera política. Els seus llibres –*Kaputt* (1944) i *La pell* (1949)– han tingut un gran èxit. De fet, els retorns a Malaparte –l'altra cara de Bonaparte– s'han donat intermitentment al llarg de la història. La seva obra ha tingut un notable ressò per bé que la *Tècnica del cop d'Estat* (1931) no va ser traduïda a l'italià fins després de la guerra, amb un pròleg signat a París l'any 1948.

Als ulls de Malaparte, Bonaparte i Mussolini són esperits moderns, encara que responen a dues tàctiques conspiratòries diferents: la tàctica napoleònica combina l'oportunisme, el parlamentarisme i la força militar, mentre que Mussolini –educat en la tradició marxista– representa la tàctica insurreccional. Malaparte escriu a *Tècnica del cop d'Estat*: «La existencia del Parlamento es la condición indispensable del golpe de Estado bonapartista», per afegir: «El principio fundamental que regula la táctica bonapartista es la necesidad de conciliar el uso de la violencia con el respeto a la legalidad»². Aquest respecte a la legalitat constitueix un element clau per a aquells que aspiren a la conquesta de l'Estat, sense caure en la via insurreccional que es defineix més per qüestions tècniques que no pas ideològiques.

1. M. SERRA, *Malaparte. Vidas y leyendas*, Barcelona: Tusquets editores, 2012.

2. C. MALAPARTE, *Técnicas de golpe de Estado*, Barcelona: Editorial Planeta, 2009, p. 106.

Paga la pena significar que Mussolini va arribar a Roma en ferrocarril, ben al contrari del que representaven les escultures a cavall³. A *Tècnica del cop d'Estat* llegim: «Al llarg de les vies fèrries, cada dos-cents metres, hi havia un camisa negra»⁴. Doncs bé, Mussolini va ser un mecànic que va conèixer la maquinària de l'Estat, «que supo entender que un hombre solo, un solo mecánico, puede hacer funcionar esa compleja máquina bastante mejor, y con mucha mayor facilidad, que un numeroso equipo de mecánicos»⁵. A més, *Il Duce* ho va tenir fàcil: l'Estat no es va defensar, l'exèrcit tampoc i el rei –garant del règim parlamentari– va claudicar.

Val a dir que l'edició d'editorial Planeta (2009) inclou el títol en plural –*Técnicas*– que no apareix a les dues edicions anteriors (1931, 1959) rotulades en singular. Maurizio Serra recorda que el llibre va ser llegit pel Che Guevara i els coronels colpistes grecs (1967). Certament que el cop d'Estat no és una novetat a Europa des del 18 brumari (9 de novembre de 1799) en què Napoleó es va fer, gràcies als bons oficis del seu germà Lluçia, amb el control absolut del poder a França. Sempre sota la influència de Bonaparte, Malaparte va analitzar els diversos cops d'estat –entre els que s'ha d'esmentar el del General Primo de Rivera (1923)– que es van donar a Europa durant el primer terç del segle xx, alhora que va vaticinar que Hitler assoliria el poder democràticament.

Però el que interessa posar de manifest en aquests temps postmoderns és que el cop d'Estat és una qüestió tècnica i que la defensa de l'Estat davant d'aquest intent colpista no pot ser policial. La figura de Fouché –ben descrita per Zweig– ja no tenia cap sentit al segle xx. Després de viure la crisi dels anys vint, Malaparte va estudiar els diversos cops que es van produir a diferents llocs d'Europa: Polònia (Pilsudski, que no va reeixir en l'intent), l'Alemanya de Weimar (Von Kapp, que va fracassar), Espanya (Primo de Rivera) i, especialment, el triomf comunista de 1917 i la desfeta –deu anys després– de Trotski a mans d'Stalin.

3. C. MALAPARTE, *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil*, Madrid: Editorial Sexto Piso, 2012, p. 58.

4. C. MALAPARTE, *Técnicas de golpe de Estado*, Barcelona: Editorial Planeta, 2009, p. 209.

5. C. MALAPARTE, *Muss. Retrato de un dictador. El Gran Imbécil*, Madrid: Editorial Sexto Piso, 2012, p. 60.

Es pot considerar que una de les grans aportacions de Malaparte estriba en el fet de fer veure la diferència que hi ha entre el criteri polític i el criteri tècnic. El fracàs d'alguns dels defensors de l'Estat contra la tècnica del cop rau –com va passar a Kerenski enfront de Trotski– en el fet d'haver defensat els espais polítics (seus parlamentàries, assemblees polítiques) en lloc dels centres neuràlgics (centrals elèctriques, estacions del ferrocarril, fàbriques, etcètera). És a dir, calia paraitzar la ciutat, cosa que sí que va fer el 1920 Bauer contra Kapp en els moments més tensos de la República de Weimar, en convocar el canceller una vaga general. Amb tot, i tal com assenyala Malaparte a *Tècnica del cop d'Estat*, «la vaga general havia derribat Kapp, però la guerra civil venceria Bauer»⁶.

A l'univers malapartià es dibuixa una manera viril de procedir en la consecució del cop d'Estat –l'observada per Mussolini– i una altra de femenina que és la que va seguir Hitler, que en opinió de Malaparte –a més de ser una caricatura d'*Il Duce*– era una dona. L'argument apareix a *Tècnica del cop d'Estat*, en el capítol XVI, on dibuixa Hitler com un dictador de tercera categoria. A *Kaputt* manifesta: «La història del poble alemany no es pot comprendre sense tenir ben present que és la d'un poble per al qual el Sol és del gènere femení». A continuació, afegeix: «Tot el que els alemanys tenen de misteriós, tot el que tenen de morbós, neix del gènere femení del Sol: *die Sonne*»⁷.

Podríem dir que la modernitat, en la seva pretensió per accedir a la conquesta de l'Estat, va imposar una lògica basada en una tècnica de nova planta (Napoleó, Trotski, Mussolini) que disputa la legitimitat de la via democràtica i, per tant, del debat polític i ideològic. Així, l'èxit d'un cop d'Estat ja no depenia d'una argumentació política sinó d'una estratègia insurreccional de caire tècnic. Si a això afegim que la tàctica napoleònica combina la via parlamentària amb l'exercici de la força militar, s'afaiçona una estratègia tècnica i parlamentària que s'acaba imposant –per la situació límit d'un Estat en emergència– als criteris de la disputa ideològica i de l'aritmètica parlamentària.

6. C. MALAPARTE, *Técnicas de golpe de Estado*, Barcelona: Editorial Planeta, 2009, p. 79.

7. C. MALAPARTE, *Kaputt*, Barcelona: Plaza & Janés, editors, 1965, p. 328.

El que va succeir a l'Estat espanyol el 27 de setembre de 2011, amb la reforma de l'article 135 de la Constitució per tal de garantir l'estabilitat pressupostària, i el que es va viure poc després a Itàlia (on Mario Monti va ser nomenat primer ministre el novembre de 2011, pel president Napolitano), palesen algunes coses de les que diem. De fet, tot aquest procés convindria rellegir-lo en clau postmoderna quan la lògica diu que la postmodernitat ja no serà masculina o femenina tot cercant un tercer nivell, en una mescla o aiguabarreig que integra políticament elements de diferent procedència: de la tàctica napoleònica, de l'enginyeria política moderna (Trotski), de la força viril (Mussolini) i de l'argúcia de Hitler per acabar amb el sistema de la República de Weimar.

És cert que això pot semblar una mena de *boutade*, però bé podria ser que alguns d'aquests aspectes, sovint perversos, s'hagin donat últimament a la vella Europa. A Itàlia, sense anar més lluny, el president Napolitano –antic amic de Malaparte– ha hagut de sortir a la palestra per defensar un Estat que, després de més de 150 anys d'història, ha estat víctima d'una nova *troika* que ha pressionat des de l'exterior. A més, alguns atacs s'han canalitzat a través de la propaganda mediàtica (nova tècnica postmoderna, ja inventada per Goebels) des de l'interior, amb un únic objectiu: desestabilitzar el sistema parlamentari, per tal de desprestigiar encara més una classe política afeblida pels escàndols de corrupció i les crisis persistents.

Som conscients que el cop d'Estat reflecteix, a parer de Malaparte, una qüestió purament tècnica que ha imposat la seva lògica més enllà de si ens trobem davant d'una realitat masculina o femenina. De fet, en temps postmoderns les identitats sexuals –quan els robots han donat pas als cyborgs– adquireixen significacions ambivalents a la manera dels andrògins, en un món en què el binomi sexe-gènere ha estat qüestionat. El que convé destacar és la tècnica que la modernitat va entronitzar i que la postmodernitat –terme similar al d'hipermodernitat, alta modernitat o ultramodernitat⁸ no ha fet més que consolidar. Comptat i debatut, la qüestió de l'Estat és –tot i la presència d'elements emocionals i ideològics– un tema tècnic.

8. Per una clarificació del terme «postmodernitat» s'ha de consultar el treball del professor JORDI SALES i CODERCH, «Hermenèutica i modernitat», a JOSEP MONSERRAT MOLAS i IGNASI ROVIRO ALEMANY, *La modernitat* [Col·loqui de Vic, XIII], Ajuntament de Vic/Societat Catalana de Filosofia, 2009, p. 11-49].